

BelsLijntje SmokkelSouvenirSnoer (150)

Op 1 oktober 1867 werd een Belgisch-Nederlandse spoorlijn die Amsterdam via Tilburg en Turnhout met Parijs moest verbinden in gebruik genomen. Het enkelbaans spoor kreeg in de volksmond de naam Bels Lijntje.

Door allerlei omstandigheden heeft deze internationale verbinding tussen Nederland en België van meet af aan een wat kwijnend bestaan geleden. De klad kwam er pas echt goed in toen een internationale spoorverbinding vanuit Rotterdam naar Antwerpen via Roosendaal de voorkeur kreeg. In de loop van de 20^e eeuw werd de spoorverbinding tussen beide steden in fases opgeheven.

Was een spoor richting Europa via Tiburg en Turnhout een megalomane gedachte? Wie zal het zeggen. Feit is wel dat de economische crisis die volgde op de Eerste Wereldoorlog het einde betekende van de ambitieuze spoorverbinding. In de loop der jaren werd het tracé gebruikt om er een 30 km lang fietspad over aan te leggen.

Een eeuw later als in een nieuwe crisistijd volop aandacht is voor duurzame en milieuvriendelijke mobiliteit en voor gezond bewegen verbindt het Bels Lijntje als fietspad het niet gemotoriseerd verkeer vanuit Tilburg via Riel, Alphen, Baarle en Weelde met Turnhout. In 2012, het jaar dat Turnhout de titel Culturele hoofdstad Vlaanderen mag dragen kan er 33 km worden gefietst over 145 jaar geschiedenis: de geschiedenis van het Bels Lijntje.

In de opmaat naar het 150jarig jubileum van het Bels Lijntje in 2017 is een verbeelding van het tracé een uitdaging.

Het idee is om een verbeelding van het Bels Lijntje te ontwikkelen die uit meerdere lagen bestaat en waarbij de participatie van de vele dagelijkse passanten een belangrijke rol speelt.

En niet alleen de passanten, de fietsers en wandelaars maar ook boeren en tuinders die terzijde van het Bels Lijntje hun gewassen telen worden uitgenodigd om mee te doen. Evenals de lokale horeca en de bewoners van het gebied waarvoor een axctieve rol is weggelegd in het vormgeven van het project 'BelsLijntje SmokkelSouvenirSnoer'(150).

Behalve mensen is natuur een partner. Want een gebied zonder uitlaatgassen: daar is Moeder Natuur bijzonder blij mee en uit dankbaarheid laat zij er vele soorten groeien en bloeien. En daar worden wij mensen weer heel gelukkig van. Dus ook wat dierlijk en plantaardig groeit en bloeit krijgt een prominente plaats in een productie rond het Bels Lijntje.

Een project dus waarbij zowel de cultureel- en natuurlijke waardering tot uitdrukking komt naast de sociaal-economische betekenis van het gebied. Het Bels Lijntje is een bijzonder territorium dat een historische brug vormt tussen tussen toen en nu, tussen hier en ginds. Het is een opmerkelijke en unieke schakel in tijd en afstand en het brengt mensen bij elkaar.

Het Bels Lijntje gaat over verbinding, is er het symbool van. De verbinding tussen hier en daar, tussen Nederland en België, tussen Tilburg en Turnhout, tussen heden en verleden.

Toen in de 19e eeuw met de uitvinding van de stoommachine de Industriële Revolutie de wereld op zijn kop zette was de stoomtrein een hoogst innovatieve manier van vervoer. Het spoortracé van het Bels Lijntje paste hierdoor wonderwel in een tijd van vooruitgang. Nu de spoorlijn in deze 21e eeuw een fietspad is valt er min of meer een omgekeerde parallel te trekken met de 19e eeuwse innovatie van vooruitgang.

In deze 21e eeuw zijn mensen dagelijks min of meer gedwongen om zich in grote haast (tijd is geld) met enorme snelheid door tijd en landschap te begeven. In zijn huidige vorm als fietspad nodigt het hedendaagse Bels Lijntje uit tot 'slowmotion' en onthaasting. Die uitnodiging van het moderne Bels Lijntje past naadloos in een nieuwe eeuw waarin mensen beginnen te begrijpen dat aandacht voor natuur en landschap, voor biodiversiteit, voor al wat leeft en groeit geen luxe is maar van levensbelang is voor het voortbestaan.

Bijzonder is dan ook dat een reliek uit een voorbije eeuw in de metamorfose van spoorweg naar fietspad een voor het vooruitgangdenken van deze tijd kenmerkende duurzame herwaardering heeft gekregen.

Als een stenen rivier meandert het Bels Lijntje nu eens door Nederlands en dan weer door Belgisch grondgebied. Moeiteloos worden landsgrenzen overschreden en de passant weet zich in een gebied dat zich grenzeloos weet te vervlechten in een rijke cultuurhistorie. Deze fysieke verbinding is aanleiding tot een verbinding van de geest en het ervaren: hoe ziet dit landschap er uit? Wat kom ik tegen op mijn weg? Wat maakt het gebied uniek, wat maakt hetgeen ik om me heen zie bijzonder?

De registratie van de omgeving en de vertaling ervan kan naast de fysieke verbinding een nieuwe en unieke mentale aanhechting vormen in de geschiedenis van het gebied en zo een buffer slaan tussen hier en daar, tussen toen, nu en morgen.

Een viertal componenten (Souvenir/Smokkelwaar, Spionnen, Smaak van het Land, Herinneren) vormen uitgangspunten voor een nieuwe benadering van het Bels Lijntje:

Souvenir en Smokkelwaar:
over verliezen/vinden en over uitwisselen/ruilen

Spionnen:
over zien en registreren (de toevalligheden in het landschap)

Over de Smaak van het land, de vruchten en het vee

Herinneren, het verhaal van tijd en ervaring

Het doel is om vanuit deze vier componenten tot (in elk geval) twee producties te komen. Een fysieke productie in de openbare ruimte opgebouwd uit de onderdelen Souvenir, Smokkelwaar en Spionnen en een tweede productie in de vorm van een (kook)boek dat moet ontstaan uit de onderdelen Smaak en Herinneren.

Centraal in het SmokkelSouvenirSnoer (150) staat participatie van zoveel mogelijk fietsers, wandelaars, boeren en omwonenden van het Bels Lijntje, participatie van Brabanders en Belgen.

Deel I: Souvenir, Smokkelwaar en Spionnen

Souvenir/Smokkelwaar

Onderweg zijn betekent vinden en verliezen. Om een nieuwe plek te vinden raakt het bekende even buiten beeld, uit het oog verloren. Naast nieuwe uitzichten, ontstaan nieuwe inzichten. Of er wordt iets gevonden dat door een ander is verloren: een handschoen, een knuffel die uit een fietstas viel of een thermoskan die achterbleef van de picknick. En wie het vindt heet een vinder.

Fietsers en wandelaars zijn souvenirjagers en smokkelaars en worden opgeroepen om een 'souvenir' mee te nemen van wat ze onderweg zijn tegengekomen, van wat ze vonden op hun weg langs het Bels Lijntje.

Spionnen

En onderweg zijn wil ook zeggen registreren. Ook dat is vinden. Want als ogen op steeltjes staan zien we beelden van het landschap, dichtbij of ver weg, die vastgelegd worden zodat de ervaring gedeeld kan worden met degenen die er niet bij was. Foto's zijn het bewijs waarmee de schoonheid, de bewondering en verwondering over het geziene wordt bezongen.

Fietsers en wandelaars zijn spionnen en worden opgeroepen om een (of meerdere) foto(s) te maken van iets dat ze onderweg zijn tegengekomen, dat tot hun verbeelding sprak, hen ontroerde of dat ze zomaar bijzonder vonden.

'CHECKPOINT CHARLIE'

De oogst van zowel de smokkelaars/souvenirjagers als van de spionnen zijn de grondstoffen voor een kunstobject in de vorm van een klein architectonisch bouwsel, een domus, een rustplaats, een plaats van ontmoeting, waarin niet alleen mensen maar ook verbeelding en vondst samenkomen.

Het idee is om de diverse voorwerpen en registraties te vertalen in emailen plaquettes of keramische tegels en/of sculpturen.

De kunstenaar 'vertaalt' de 150 diverse registraties en vondsten (één voor elk jaar van het Bels Lijntje) tot een samenhangend geheel waarmee de binnenkant van deze 'grot van de ontmoeting' wordt bekleed.

Als lokatie voor 'Checkpoint Charlie' zou een plek op de grens van de twee landen halverwege het Bels Lijntje gevonden moeten worden.

Deel II: Smaak van het land en Herinneren

Smaak van het land

Autovrij en brommerloos betekent ook dat dit een bijzonder en uniek ecologisch gebied is. De vele braamstruiken noden tot plukken en verleiden tot eten van het land waar je doorheen trekt. Aan weerszijden achter het Bels Lijntje landerijen met vee, met asperges en aardbeien. Fietsers en wandelaars zien boeren ploegen, maaien en oogsten. En realiseren zich wellicht dat een duurzame wereld begint bij het eten van streekproducten, van het land waar je doorheen wandelt.

Boeren, bewoners en passanten worden uitgenodigd recepten te sturen van producten die geteeld of gefokt worden op het land langs het Bels Lijntje. De diverse lokale recepten worden aangeboden aan topkoks van restaurants zowel in Tilburg als Turnhout om deze te verfijnen en uit te werken.

Herinneren

De droom herinneren bij het wakker worden is een bijzondere ervaring. De dromer, solist, probeert een tip van de sluier op te lichten door zo goed en zo kwaad als het kan de droom te verhalen. Een gebied wakker kussen is eveneens herinneren: ooit stond hier ... en daar liep toen

De verhalen en anekdotes, de herinneringen van mensen die nog weten van vroeger zijn een vitaal en levend geschiedenisboek. Verhalen zijn er om met het oog op de toekomst te worden doorverteld en opgetekend als een verbinding van het heden met verleden. Verhalen verbinden ons met de geschiedenis.

Bewoners en passanten worden uitgenodigd de overlevering te voeden en hun verhalen en anekdotes over het Bels Lijntje in te sturen.

'LIBER AMICORUM'

Uit de twee componenten Smaak van het land en Herinneren wordt een boek samengesteld waarin 150 recepten en verhalen uit het gebied samenkomen. Zoals de vruchten van de aarde voedsel zijn voor het lichaam, zijn de verhalen van de geschiedenis spijs voor de geest.

BelslijntjeSmokkelSouvenirSnoer in de tijd: 2012-2017

Op 1 oktober 2012 als het Bels Lijntje 145 jaar bestaat vormt een tentoonstelling van eerste vingeroefeningen de start van het project. Turnhout viert in 2012 niet alleen haar 800e verjaardag, maar mag zich dit jaar ook tooien met de eretitel 'Cultuurhoofdstad Vlaanderen'. Genoeg reden om aan de Turnhoutse kant de aftrap van BelsLijntjeSmokkelSouvenirSnoer (150) te laten plaatsvinden.

Als het project Bels Lijntje SmokkelsouvenirSnoer (150) in 2017 wordt afgesloten staat Brabant - mits de Europese cultuurgoden Brabant gunstig zijn gezind - aan de vooravond van Europese Cultuurhoofdstad. Het motto daarbij is 'de kunst van het samenleven'. Er zijn drie thema's vastgesteld die zowel over de sociaal-economische en culturele ontwikkeling als over de verbondenheid van mensen, culturen en toekomstige generaties Europeanen gaan.

Van deze drie thema's 'wij maken de stad', 'wij verbinden mensen' en 'wij ontdekken de toekomst' past met name het thema 'wij verbinden mensen' bij de intentie van het project BelsLijntjeSmokkelSouvenir (150).

©Tine van de Weyer juni 2011

meer informatie:

belslijntje150@gmail.com

tinevandeweyer@ziggo.nl

www.tinevandeweyer.nl

SmokkelSouvenirSnoer (150)

Tilburg-Bels Lijntje-Turnhout